Οι μικροί αρχαιολόγοι της Θράκης

... για Δημοτικά Σχολεία

Φάκελος για Εκπαιδευτικούς: «Παραμυθο-ξενάγηση στα αρχαία Άβδηρα»

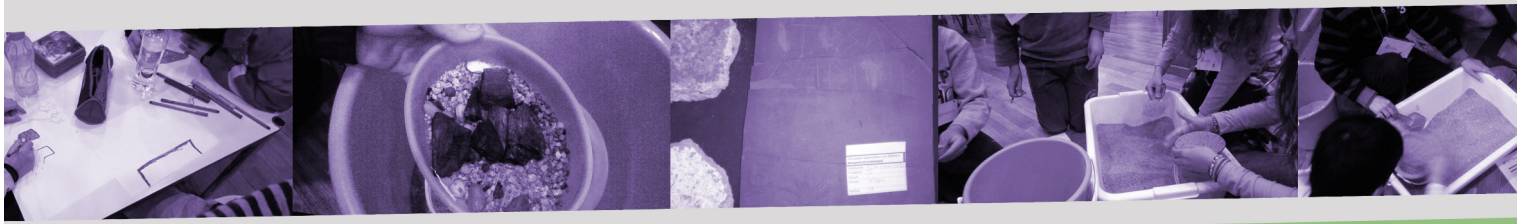

Νατάσα Μιχαηλίδου

αρχαιολόγος-μουσειολόγος-ξεναγός, ΜΑ

σε συνεργασία με τον φορέα:

Ξάνθη, Σεπτέμβριος 2016

Νατάσα Μιχαηλίδου
αρχαιολόγος-μουσειολόγος-ξεναγός, MA
6976 478073, 25410 91973
nat.michailidou@yahoo.gr
www.guideinthrace.com
facebook: mikroi.arxaiologoi.thrakis

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγικά 2
2. Η Ακαδημία Ποίησης και Παραμυθιού 3
3. Πρακτικές πληροφορίες 4
4. Δραστηριότητες πριν από την εκπαιδευτική ξενάγηση 6
5. Τι γίνεται κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής ξενάγησης 9
6. Δραστηριότητες μετά από την εκπαιδευτική ξενάγηση 10
7. Σχέση με μαθήματα Δημοτικού Σχολείου 13
8. Αξιολόγηση 16
9. Ενδεικτική βιβλιογραφία 17

Νατάσα Μιχαηλίδου
αρχαιολόγος-μουσειολόγος-ξεναγός, MA
6976 478073, 25410 91973
nat.michailidou@yahoo.gr
www.guideinthrace.com
facebook: mikroi.arxaiologoi.thrakis

1. Εισαγωγικά

Ο Φάκελος αυτός περιέχει ενημερωτικό και βοηθητικό συνοδευτικό υλικό για τους «μικρούς αρχαιολόγους της Θράκης» και συγκεκριμένα για την εκπαιδευτική «Παραμυθο-ξενάγηση στα αρχαία Άβδηρα».

Οι «μικροί αρχαιολόγοι» παρουσιάζονται στα σχολεία ήδη από το 2011 από εξειδικευμένη αρχαιολόγο-μουσειολόγο-ξεναγό (με επίσημη άδεια για ξεναγήσεις από το Υπουργείο Τουρισμού). Πραγματοποιούνται ως **εκπαιδευτικό πρόγραμμα** σε συνεργασία με το **Ίδρυμα Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης** ή ως αυτόνομες **ξεναγήσεις** σε αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία της Ξάνθης.

Στους «μικρούς αρχαιολόγους της Θράκης» έχουν συμμετάσχει πάνω από **2400 μαθητές**. Οι δράσεις αυτές έρχονται να ενισχύσουν το εκπαιδευτικό έργο του σχολείου, τη μάθηση μέσω ψυχαγωγικών πολιτιστικών δραστηριοτήτων και την προβολή της τοπικής ιστορίας και των μνημείων.

Κατά τη σχολική χρονιά 2016-17 «Οι μικροί αρχαιολόγοι της Θράκης» περιλαμβάνουν τα **εκπαιδευτικά προγράμματα** και τις **ξεναγήσεις** που παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα 1 και πραγματοποιούνται με την υποστήριξη της **Ακαδημίας Ποίησης και Παραμυθιού**.

	ΤΙΤΛΟΣ	ΘΕΜΑ	ΤΑΞΗ
	Εκπαιδευτικά Προγράμματα στο ΙΘΤΠ		
1	Η **ανασκαφή** των μικρών αρχαιολόγων	Αρχαιολογία, αρχαία και νεότερα μνημεία Θράκης	Νηπιαγωγεία - Δημοτικά (Α-Στ)
2	Κυνήγι θησαυρού στην **Καπναποθήκη** Π	Ο καπνός στην Ξάνθη και η Καπναποθήκη Π	Δημοτικά (Γ-Στ)
3	Τα παραμύθια του **Καραγκιόζη**	Η τέχνη του ελληνικού λαϊκού θεάτρου σκιών	Νηπιαγωγεία - Δημοτικά (Α-Στ)
	Εκπαιδευτικές Ξεναγήσεις		
4	Παραμυθο-ξενάγηση στα αρχαία **Άβδηρα**	Αρχαιολογικό Μουσείο, αρχαία πόλη Αβδήρων	Δημοτικά (Α-Στ)
5	Παραμυθο-ξενάγηση στο **Χάνι** Αβέρωφ	Χάνια και ιστορικό κέντρο της Ξάνθης	Δημοτικά (Γ-Στ)
6	Η **παλιά** Ξάνθη τότε και τώρα	Παλιά πόλη της Ξάνθης, άνθρωποι και κτίσματα	Δημοτικά (Γ-Στ)

Πίνακας 1: *«Οι μικροί αρχαιολόγοι της Θράκης» με τα εκπαιδευτικά προγράμματα και τις ξεναγήσεις που περιλαμβάνουν.*

2. Η Ακαδημία Ποίησης και Παραμυθιού

Η Ακαδημία Ποίησης και Παραμυθιού είναι μια Αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία με έδρα την Αθήνα. Δημιουργήθηκε το 2014 από το «**Όναρ-μέσω τέχνης για το άρρωστο παιδί**» (www.poetry-folktale-academy.gr).

Το Όναρ, ΜΚΟ, μετά από δεκατέσσερα χρόνια συστηματικής εργασίας στα Πανεπιστημιακά Νοσοκομεία της χώρας, στα ειδικά σχολεία, στα Ε.Ε.Ε.Ε.Κ και στα κέντρα πολιτών με αναπηρία, διαπίστωσε ότι το ελληνικό παραδοσιακό παραμύθι αποτελεί το κυριότερο εργαλείο στα χέρια των εκπαιδευτικών, γονιών, ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού για την ενδυνάμωση των παιδιών, την κοινωνικοποίηση παιδιών με αναπηρία και την ψυχοπνευματική τους ανάπτυξη, αλλά αποτελεί παράλληλα και μέσον διδασκαλίας. Το Όναρ δημιούργησε το 2010 το τριμηνιαίο **Περιοδικό «Το παραμύθι»** το οποίο διανέμεται δωρεάν σε Νοσοκομεία και Ειδικά Σχολεία, ενώ διατίθεται συνδρομητικά.

Η Ακαδημία έχει **σκοπό** την μελέτη, την παραγωγή και την διδασκαλία ποίησης και παραμυθιού στην νέα κοινωνική πραγματικότητα που συνεχώς διαμορφώνεται και απαξιώνει τις μορφές αυτές του γραπτού και προφορικού λόγου. Στόχος είναι η βελτίωση του εκπαιδευτικού, παιδαγωγικού και θεραπευτικού έργου και η προσέγγιση των νέων. Απαραίτητη είναι, επίσης, η ανάδειξη της κλασικής παιδείας και του λαϊκού παραδοσιακού πολιτισμού στον ποιητικό και προφορικό λόγο. Η οργάνωση και δράση προγραμμάτων με αντικείμενο την κατάρτιση και εκπαίδευση παιδιών, εφήβων και ενηλίκων σε ζητήματα κοινωνικού, παιδαγωγικού μα και ψυχολογικού ενδιαφέροντος μέσω της ποίησης και του παραμυθιού είναι βασική προτεραιότητα. Μέγα ζητούμενο είναι η προαγωγή και διάδοση της ελληνικής γλώσσας και γραμματείας και η λειτουργία των αξιών που προκύπτουν από αυτήν.

Στην Ακαδημία **διδάσκονται για ενήλικες:**

- Γραφή Παραμυθιών
- Αφήγηση
- Λαογραφία
- Στίχος
- Ποίηση
- Μελοποίηση
- Μουσικό παραμύθι
- Θεατρική γραφή και παραμύθι

και για παιδιά:

- Αφήγηση
- Γραφή παραμυθιών
- Στίχος
- Μελοποίηση.

Εικόνα 1: *Το λογότυπο της Ακαδημίας Ποίησης και Παραμυθιού.*

Η πρακτική άσκηση είναι υποχρεωτική και γίνεται σε Παιδιατρικά Νοσοκομεία, φορείς ατόμων με αναπηρία, Ιδρύματα, νηπιαγωγεία, Κ.Α.Π.Η, Σχολεία Α/Βάθμιας και Β/Βάθμιας Εκπαίδευσης, Ειδικά Σχολεία και όπου αλλού θεωρηθεί αναγκαίο και εφικτό με βάση την εξειδίκευση του καθενός.

3. Πρακτικές πληροφορίες

Ο παρών Φάκελος για Εκπαιδευτικούς **συνοδεύει** την εκπαιδευτική ξενάγηση που υλοποιείται με τίτλο «Παραμυθο-ξενάγηση στα αρχαία Άβδηρα». Ο κάθε Φάκελος **περιέχει**:

1. βασικές πληροφορίες για την κάθε **θεματική**,
2. προτεινόμενες **δράσεις** για χρήση **πριν** και **μετά** την ξενάγηση,
3. **πληροφορίες** για τη συμμετοχή των μαθητών στους μικρούς αρχαιολόγους,
4. παραπομπή για την **αξιολόγηση** του προγράμματος και
5. **παραρτήματα** με συμπληρωματικές πληροφορίες για την κάθε θεματική.

Οι Φάκελοι είναι διαθέσιμοι στην ιστοσελίδα www.guideinthrace.com (ενότητα «Προτάσεις για σχολεία»).

4.1.Συμμετέχοντες και κόστος

Την εκπαιδευτική ξενάγηση στα αρχαία Άβδηρα μπορεί να παρακολουθήσει κάθε φορά **1-2 σχολικές τάξεις** (ως 50 άτομα). Το κόστος συμμετοχής για κάθε παιδί είναι **2 ευρώ**, στο οποίο δεν συμπεριλαμβάνεται η μεταφορά των μαθητών στα Άβδηρα με λεωφορείο. Για να συμμετέχει μια σχολική τάξη στην εκπαιδευτική ξενάγηση, πρέπει να προηγηθεί **συνεννόηση** με την υπεύθυνη στα τηλέφωνα 6976 478073 και 25410 91973.

Η **παρουσία** και συμμετοχή των **Εκπαιδευτικών** κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής ξενάγησης κρίνεται απαραίτητη και θεμιτή για την καλύτερη και ομαλή υλοποίησή του! Παρακαλείται ο/η υπεύθυνος/η Εκπαιδευτικός να ενημερώσει την εμψυχώτρια για **οποιοδήποτε θέμα σχετικό με τους μαθητές** που είναι απαραίτητο να γνωρίζει για την ομαλότερη διεξαγωγή της επίσκεψης (π.χ. δυσλεξία, νοητική υστέρηση, υπερκινητική συμπεριφορά κτλ.)!

4.2.Χώρος υλοποίησης

Ο χώρος υλοποίησης της ξενάγησης είναι ο αρχαιολογικός χώρος και το αρχαιολογικό μουσείο των Αβδήρων (Εικόνες 2 και 3). Τόσο στον χώρο όσο και στο μουσείο δεν γίνεται εξαντλητική ξενάγηση σε όλους τους χώρους και τα εκθέματα αλλά γίνεται **επιλογή** κάποιων βασικών με άξονα τις θεματικές στις οποίες επικεντρώνεται η ξενάγηση.

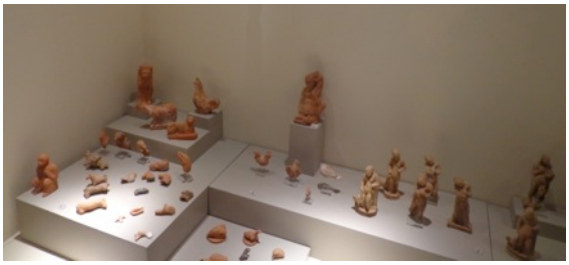

Εικόνες 2 και 3: *Οικία στον αρχαιολογικό χώρο των Αβδήρων και η προθήκη στο μουσείο σχετικά με τα παιχνίδια.*

Σε περίπτωση βροχής, κακοκαιρίας ή μη προσβασιμότητας του αρχαιολογικού χώρου λόγω έλλειψης προσωπικού η ξενάγηση περιορίζεται μόνο στο μουσείο.

4.3.Χρόνος υλοποίησης

Η εκπαιδευτική ξενάγηση για 1 τάξη διαρκεί **περίπου 1,5 ώρα** και πραγματοποιείται **καθημερινά**. Ο αναγκαίος χρόνος για τη μεταφορά των μαθητών με λεωφορείο προς και από τα Άβδηρα δεν συμπεριλαμβάνεται στη συνολική διάρκεια της ξενάγησης.

Σε περίπτωση συμμετοχής 2 τάξεων (ενός γεμάτου λεωφορείου) η ξενάγηση στο μουσείο γίνεται σε 2 ομάδες, λόγω περιορισμών στον εκθεσιακό χώρο, και διαρκεί περίπου μισή ώρα παραπάνω, με συνολική δηλαδή διάρκεια **περίπου 2 ώρες**. Η κάθε τάξη ενώ περιμένει τη σειρά της για ξενάγηση στο μουσείο, γεμίζει τον χρόνο **αναμονής** με δραστηριότητες που έχουν σχεδιαστεί ειδικά.

4.4.Στόχοι και φιλοσοφία

Μέσα από την αποσαφήνιση των στόχων του προγράμματος «Οι μικροί αρχαιολόγοι της Θράκης» γίνεται κατανοητή και η γενικότερη φιλοσοφία του, που βασίζεται στη **βιωματική** και **συνεργατική** μάθηση μέσα από ποικίλες δράσεις με έμφαση στη χρήση του **παραμυθιού** ως μέσου προσέγγισης του πολιτισμού και της ιστορίας. Οι στόχοι, λοιπόν, συνολικά του προγράμματος «Οι μικροί αρχαιολόγοι της Θράκης» και της «Παραμυθο-ξενάγησης στα Άβδηρα» που υλοποιείται στα πλαίσιά του είναι:

1. να αποτελέσει η συμμετοχή στην ξενάγηση μια πλούσια σε **ερεθίσματα** εναλλακτική προσέγγιση στη γνώση, στον πολιτισμό και στην ψυχαγωγία,
2. να **προσεγγίσουν** τα παιδιά την έννοια του **παρελθόντος** μέσα από αναγωγές σε δικές τους εμπειρίες και σχετικές απλές αλλά εποικοδομητικές δραστηριότητες,
3. να **γνωρίσουν** το επάγγελμα του **αρχαιολόγου** με βιωματικό και ψυχαγωγικό τρόπο, να κατανοήσουν με τι ασχολείται και γιατί και να μεταμορφωθούν για λίγο σε μικρούς αρχαιολόγους,
4. να ανακαλύψουν και να κατανοήσουν τι είναι ένας **αρχαιολογικό χώρος** και ένα **μουσείο** που συνήθως τον συμπληρώνει μέσα από παραμύθια, παιχνίδια ρόλων και δραστηριότητες,
5. να μάθουν **βασικά στοιχεία** για την ιστορία των Αβδήρων, τους κατοίκους τους και τα παιχνίδια που χρησιμοποιούσαν τα παιδιά,
6. να **συνεργαστούν** με ομαδικό πνεύμα και να προσεγγίσουν τη διεπιστημονική φύση της αρχαιολογικής επιστήμης,
7. να **εκφραστούν** με ποικίλα μέσα και να εμπεδώσουν με το δικό τους τρόπο τη **θέση** της αρχαιολογίας και των μνημείων στην ανθρώπινη κοινωνία,
8. να δουν μέσα από τα μνημεία και τους αρχαιολογικούς χώρους της Θράκης τον **πολυπολιτισμικό** χαρακτήρα της περιοχής που είναι υπαρκτός ως σήμερα και, τέλος,
9. να καλλιεργηθεί μια θετική αντιμετώπιση προς την **τοπική ιστορία** και τα **μνημεία** πολιτισμού της Ξάνθης και της Θράκης γενικότερα.

4. Δραστηριότητες πριν από την εκπαιδευτική ξενάγηση

Είναι θεμιτό **πριν** από τη συμμετοχή στην εκπαιδευτική «Παραμυθο-ξενάγηση στα αρχαία Άβδηρα» να γίνει κάποιου είδους προεργασία με τα παιδιά στην τάξη, ώστε η επίσκεψη να έχει όσο το δυνατόν εντονότερα και θετικότερα αποτελέσματα για τα παιδιά αλλά και τη μαθησιακή διαδικασία στο Δημοτικό Σχολείο.

Στο πλαίσιο αυτό προτείνονται οι παρακάτω δραστηριότητες για να πραγματοποιηθούν πριν από την ξενάγηση. Οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να χρησιμοποιηθούν όλες με τη σειρά ή μεμονωμένα και βασίζονται στο **Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών** του Δημοτικού Σχολείου. Μπορούν, βέβαια, να αναπτυχθούν περισσότερο ή λιγότερο ανάλογα με τις ανάγκες του/της Εκπαιδευτικού και να προσαρμοστούν στην κάθε τάξη.

α/α	Προτεινόμενη δραστηριότητα	Σχέση με Μάθημα
1	**ΠΑΡΕΛΘΟΝ**: Τα παιδιά θυμούνται, καταγράφουν, ζωγραφίζουν, δραματοποιούν μια σκηνή που θυμούνται από το παρελθόν τους. Εύρεση παλιών, ασπρόμαυρων φωτογραφιών (δικών τους ή άλλων, τοπικών τοπόσημων), συζήτηση για το παρελθόν, την παιδική ηλικία των γονιών, παππούδων τους, για το απώτερο παρελθόν. Συζήτηση για τη χρησιμότητα του να θυμόμαστε τις εμπειρίες μας από το παρελθόν. Αναγωγή από το ειδικό (προσωπική εμπειρία) στο γενικό (τις επιστήμες της αρχαιολογίας και της ιστορίας).	Γλώσσα Ιστορία Μαθηματικά Μελέτη Περιβάλλοντος Θεατρική αγωγή
2	**ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ**: Τα παιδιά φέρνουν από το σπίτι ένα μικρό παλιό αντικείμενο και τα βάζουν όλα σε ένα κουτί. Το κάθε παιδί επιλέγει ένα αντικείμενο κάποιου άλλου παιδιού και προσπαθεί να βρει την ιστορία του, γιατί το έφερε, τι σημαίνει, τι είναι, πότε φτιάχτηκε, από ποιον. Στη συνέχεια ο καθένας λέει την πραγματική ιστορία του αντικειμένου που έφερε. Παρατηρούμε τις διαφορές. Επισημαίνουμε τη δυνατότητα πολλαπλών ερμηνειών ενός αντικειμένου από διαφορετικά άτομα.	Γλώσσα Φυσικά Μελέτη Περιβάλλοντος Θεατρική Αγωγή
3	**ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ**: Βάφουμε με φυτικά χρώματα ένα κομμάτι πέτρας και το θάβουμε. Θάβουμε, επίσης, ένα σύρμα, ένα κομμάτι πηλού, ένα πλαστικό καπάκι, μια εφημερίδα, μια οδοντογλυφίδα. Τα αφήνουμε περ. 2 μήνες ή παραπάνω, τα ξεθάβουμε, για να δούμε τις επιπτώσεις του εδάφους στη διατήρησή τους. Σκεφτόμαστε τι τα επηρέασε και τα κατατάσσουμε ανάλογα με την κατάστασή τους. Γινόμαστε εμείς τα αντικείμενα αυτά και αφηγούμαστε το πώς πέρασαν μέσα στο χώμα. Παίζουμε σε ζευγάρια τον τυφλοπόντικα: ο ένας με κάποιο απλό μουσικό όργανο οδηγεί το ζευγάρι του, που έχει κλειστά μάτια, στο χώρο. Ο τυφλοπόντικας αφηγείται και περιγράφει τι ακουμπά (φαντάζεται ότι ακουμπά και κάτι αρχαίο).	Φυσικά Μελέτη Περιβάλλοντος Γεωγραφία Μαθηματικά Θεατρική Αγωγή Μουσική
4	**ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ**: Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες. Η κάθε μία παίρνει	Θεατρική Αγωγή

	μια φωτογραφία, ένα σχέδιο από ένα μνημείο ή αρχαιολογικό χώρο της περιοχής (π.χ. με το τμήμα φρουρίου). Όλοι μαζί προσπαθούν να καταλάβουν τι δείχνει η φωτογραφία και φτιάχνουν μια απλή ιστορία περιλαμβάνοντας στοιχεία π.χ. το πώς ήταν παλιά το τείχος, ποιος και πώς το έφτιαξε, γιατί έπεσε κτλ. Η ιστορία καταγράφεται και τα παιδιά τη δραματοποιούν, τη αφηγούνται με τη συνοδεία μουσικής ή με απλά αυτοσχέδια όργανα. Την εικονογραφούν σαν κόμικ. Στη συνέχεια βρίσκουν και διαβάζουν ιστορικά στοιχεία για το μνημείο και τα παρουσιάζουν στους συμμαθητές τους.	Μουσική Εικαστικά Ιστορία
5	**ΑΝΑΣΚΑΦΗ**: Τα παιδιά συζητούν για το τι είναι μια ανασκαφή, τι σημαίνει η λέξη. Αναφέρουν προσωπικές εμπειρίες με παραπλήσια παιχνίδια στην άμμο. Γιατί γίνονται ανασκαφές; Ποιος μπορεί να τις διενεργεί και πώς, με τι τρόπο και με τι εργαλεία; Τι μπορεί να βρει ο αρχαιολόγος με την ανασκαφή; Ζωγραφίζουμε ή παίζουμε με παντομίμα μια σκηνή ανασκαφής όπως την φανταζόμαστε. Γίνεται η διάκριση ανάμεσα σε κινητά και ακίνητα ευρήματα. Κατατάσσουμε, επίσης, τα ευρήματα ανάλογα με το υλικό τους. Θυμόμαστε ποια υλικά διατηρούνται και ποια όχι με την πάροδο του χρόνου. Τι γίνεται μετά την ανασκαφή; Πού πάνε τα κινητά ευρήματα και τι γίνεται με τα ακίνητα;	Γλώσσα Μελέτη περιβάλλοντος Εικαστικά Θεατρική Αγωγή Μαθηματικά
6	**ΜΟΥΣΕΙΟ**: Τα παιδιά γράφουν τη γνώμη τους για το τι είναι το Μουσείο, από πού βγαίνει το όνομά του, τι έχει μέσα. Παίζουν λεκτικά παιχνίδια με τη λέξη «Μουσείο», γράφουν τη λέξη με τα σώματά τους. Βρίσκουν στο διαδίκτυο φωτογραφίες Αρχαιολογικών Μουσείων, ανασκαφών, διάσημων έργων, αγαλμάτων, αγγείων. Διαβάζουν οδηγούς Μουσείων, κατατάσσουν τις φωτογραφίες εκθεμάτων με βάση το υλικό τους. Βρίσκουν τα Μουσεία της περιοχής τους και τα τοποθετούν στο χάρτη. Φτιάχνουν αντίγραφα έργων, αγαλματάκια, αγγεία, πιάτα, ποτήρια, παιχνίδια, νομίσματα, κοσμήματα από πηλό, πλαστελίνη ή ανακυκλώσιμα υλικά. Το σχολείο δανείζεται μια Μουσειοσκευή από Εφορεία Αρχαιοτήτων. Μαθαίνετε και χορογραφείτε το τραγούδι «Μες στο Μουσείο» από το δίσκο «Εδώ Λιλιπούπολη!».	Γλώσσα Μαθηματικά Ιστορία Γεωγραφία Εικαστικά Θεατρική Αγωγή Μουσική
7	**ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ:** Τα παιδιά συζητούν για το τι είναι ένας οργανωμένος αρχαιολογικός χώρος, ποιοι δουλεύουν εκεί και τι μπορεί να περιλαμβάνει. Οι μαθητές συζητούν για τυχόν επισκέψεις τους με την τάξη ή την οικογένειά τους σε τέτοιους χώρους, τι τους άρεσε, τι όχι και κάτι που θυμούνται. Ξεφυλλίζουν οδηγούς αρχαιολογικών χώρων. Συζητούν για τη σχέση ενός τέτοιου χώρου με ένα αρχαιολογικό μουσείο. Φαντάζονται πώς θα είναι το σχολείο τους μετά από πολλά χρόνια, όταν θα μετατραπεί και αυτό σε ... αρχαιολογικό χώρο! Παίρνουν το ρόλο αρχαιολόγων, αρχαιοφυλάκων, ξεναγών και επισκεπτών που βρίσκονται εκεί και παίζουν θεατρικό παιχνίδι.	Γλώσσα Ιστορία Γεωγραφία Θεατρική αγωγή
8	**ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ:** Τα παιδιά συζητούν για το τι πιστεύουν ότι είναι η μετανάστευση, ποιοι μεταναστεύουν, πώς και γιατί. Σκέφτονται αν οι δικοί τους υπήρξαν ποτέ μετανάστες (εσωτερικοί ή εξωτερικοί) και τους	Γλώσσα Ιστορία

	ρωτούν για τις αιτίες, τις συνθήκες της μετανάστευσής τους, τον προορισμό τους και τον τρόπο ζωής στον μακρινό τόπο. Συζητούν για ιστορίες μεταναστών που μπορεί να έχουν δει στις ειδήσεις, στην τοπική κοινωνία. Παίζουν παιχνίδι ρόλων υποδυόμενοι τα μέλη μιας οικογένειας που για διάφορους λόγους αποφασίζουν να μετακινηθούν από μια χώρα σε μια άλλη είτε μεμονωμένα είτε κατά ομάδες. Επικεντρώνονται στα συναισθήματα των μεταναστών, στην προσπάθειά τους να ενταχθούν στη νέα πατρίδα και στη σχέση τους με τους ντόπιους. Βρίσκουν στο διαδίκτυο πληροφορίες για τη μετανάστευση γενικά και στην Ελλάδα ειδικότερα (αρχίζοντας από τους αποικισμούς της αρχαιότητας) και τις παρουσιάζουν στους συμμαθητές τους.	Γεωγραφία Θεατρική αγωγή Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή
9	**ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ:** Τα παιδιά συζητούν για τα αγαπημένα τους παιχνίδια, τα φέρνουν στο σχολείο και παρατηρούν από τι υλικό είναι φτιαγμένα. Τα κατατάσσουν σε 2 λίστες, ανάλογα με το αν θα υπάρχουν μετά από 300 χρόνια για να τα βρουν οι αρχαιολόγοι του μέλλοντος ή όχι. Βρίσκουν πληροφορίες από παππούδες, βιβλία και το διαδίκτυο για παλιά, αρχαία παιχνίδια, περίεργα παιχνίδια άλλων χωρών. Προσπαθούν να φτιάξουν μια κούκλα ή ένα ζωάκι με διάφορα απλά υλικά (υφάσματα, πηλό, πλαστικά μπουκάλια κτλ.).	Γλώσσα Ιστορία Γεωγραφία Εικαστικά
10	**ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ:** Τα παιδιά, πριν έρθουν στα Άβδηρα για την εκπαιδευτική ξενάγηση, συζητούν για το πού θα πάνε, γράφουν τι περιμένουν να κάνουν εκεί, τι κάνουν οι Αρχαιολόγοι, τι θέλουν να μάθουν για τα αρχαία Άβδηρα και το μουσείο τους, τι θα ήθελαν να κάνουν κτλ. Τα παιδιά μπορούν να ζωγραφίσουν κάτι σχετικό με αυτό που πιστεύουν ότι θα γίνει στην εκπαιδευτική ξενάγηση ή με αυτό που θεωρούν ότι ήταν η αρχαία πόλη των Αβδήρων. Τα παιδιά συγκρίνουν όλα αυτά με άλλα παρόμοια μετά από την επίσκεψη.	Γλώσσα Εικαστικά

5. Τι γίνεται κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής ξενάγησης

Η «Παραμυθο-ξενάγηση στα αρχαία Άβδηρα» έχει διάρκεια 1,5 περ. ώρας και την ακόλουθη δομή:

	Στάδιο εκπαιδευτικής ξενάγησης	**Διάρ-κεια**
Μεταφορά μαθητών *από το σχολείο στον αρχαιολογικό χώρο με αφήγηση μύθων σχετικά με την ίδρυση των Αβδήρων και παρατήρηση του τοπίου.*		
Α	ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ (45'): **Αφήγηση** παραμυθιού εμπνευσμένου από τον αποικισμό των Αβδήρων «Το κορίτσι κι η μαγική φλογέρα».	15'
Β	**Επίσκεψη** στην αρχαία πόλη των Αβδήρων και επαφή των παιδιών με επιλεγμένα στοιχεία του επισκέψιμου αρχαιολογικού χώρου[1]. Ξενάγηση στον χώρο του τείχους και μιας οικίας, με ταυτόχρονη παρατήρηση των μεταγενέστερων ταφών.	30'
Μεταφορά μαθητών *από τον αρχαιολογικό χώρο στο μουσείο των Αβδήρων.*		
Γ	ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ (30'): Χωρισμός της τάξης σε 4 ομάδες και **ξενάγηση** σε επιλεγμένους χώρους του μουσείου μέσα από δραστηριότητες, με επίκεντρο τον αποικισμό και τα αρχαία ελληνικά παιχνίδια[2].	45'
Μεταφορά μαθητών *από το αρχαιολογικό μουσείο στο σχολείο, ανακεφαλαίωση της επίσκεψης με σύντομα παιχνίδια αξιολόγησης.*		
	Σύνολο	**90'**

[1] Σε περίπτωση βροχής, κακών καιρικών συνθηκών ή μη προσβασιμότητας του αρχαιολογικού χώρου λόγω έλλειψης προσωπικού η εκπαιδευτική ξενάγηση περιορίζεται μόνο στο μουσείο.

[2] Σε περίπτωση συμμετοχής 2 τάξεων (ενός γεμάτου λεωφορείου) η ξενάγηση στο μουσείο γίνεται σε 2 ομάδες, λόγω περιορισμών στον εκθεσιακό χώρο, και αυξάνεται η συνολική ώρα της κατά μισή ακόμα ώρα (**σύνολο 120' λεπτά, δηλ. 2 ώρες**). Η κάθε τάξη, ενώ περιμένει τη σειρά της για ξενάγηση στο μουσείο, γεμίζει τον χρόνο αναμονής με δραστηριότητες που έχουν σχεδιαστεί ειδικά.

6. Δραστηριότητες μετά από την εκπαιδευτική ξενάγηση

Αν υπάρχει δυνατότητα χρόνου και διάθεση από τον/την Εκπαιδευτικό μπορεί να συνεχιστεί η ενασχόληση με την αρχαιολογία και τα συγκεκριμένα την αρχαία πόλη των Αβδήρων και **μετά** το πέρας της ξενάγησης.

Δίνεται έτσι η ευκαιρία στα παιδιά να **εμπεδώσουν** καλύτερα τα όσα έγιναν κατά τη διάρκεια της ξενάγησης, να ρωτήσουν τυχόν **απορίες** που προέκυψαν αργότερα, να διατυπώσουν **σκέψεις** τους για το τι τους άρεσε, τι όχι, τι τους έκανε **εντύπωση**, να ασχοληθούν εκτενέστερα με κάτι που τους τράβηξε ιδιαίτερα το **ενδιαφέρον**, να εκφραστούν σχετικά, να **εφαρμόσουν** τα θετικά της εμπειρίας που είχαν και σε άλλους τομείς και μαθήματα κτλ.

Παρακάτω ακολουθούν μερικές μόνο προτάσεις για δραστηριότητες και παιχνίδια που βασίζονται σε όσα λαμβάνουν χώρα στην ίδια την εκπαιδευτική ξενάγηση αλλά και σε ενότητες μαθημάτων του Δημοτικού. Πολύ περισσότερες δραστηριότητες μπορούν να προκύψουν από τη φαντασία και την εμπειρία σας με τα παιδιά στην τάξη σας!

α/α	Προτεινόμενη δραστηριότητα	Σχέση με μάθημα
1	**ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ**: Τα παιδιά καταγράφουν τις εντυπώσεις τους για την εκπαιδευτική ξενάγηση: πώς σας φάνηκε η επίσκεψη στα αρχαία Άβδηρα και το μουσείο τους, τι θυμάστε, τι σας έκανε εντύπωση, τι θα ρωτούσατε τώρα έναν αρχαιολόγο, έναν αρχαιοφύλακα, έναν συντηρητή; Κρατήστε σημειώσεις, κάντε μια ομαδική ζωγραφιά για τα αρχαία Άβδηρα και στείλτε τη μαζί με ένα γράμμα στο αρχαιολογικό μουσείο. Φτιάξτε με ρίμα και μελοποιήστε ένα μικρό ποιηματάκι για την αρχαία πόλη. Δείτε στον υπολογιστή τις φωτογραφίες από την ξενάγηση που τυχόν τραβήξατε, θυμηθείτε και συζητήστε για το τι γινόταν σε εκείνο το στάδιο της ξενάγησης. Κάντε κόμικ με τα διάφορα στάδια. Συγκρίνετε τις αρχικές προσδοκίες των παιδιών με τις τελικές απόψεις. Διαβάστε βιβλία για την αρχαιολογία, για τα αρχαία Άβδηρα που προορίζονται για παιδιά. Δείτε το βίντεο «Τα αρχαία Άβδηρα» από το αρχείο της Δημόσιας Τηλεόρασης (διαθέσιμο στην ιστοσελίδα http://www.hprt-archives.gr/V3/public/main/page-assetview.aspx?tid=7906&autostart=0).	Γλώσσα Εικαστικά Μουσική Ιστορία Μελέτη Περιβάλλοντος
2	**ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΡΟΛΩΝ**: Παίξτε παιχνίδι ρόλων χρησιμοποιώντας ονόματα που άκουσαν τα παιδιά στην ξενάγηση: π.χ. Θράκες, Έλληνες Κλαζομένιοι, Έλληνες Τήιοι. Λέμε στο κάθε παιδί στο αυτί έναν ρόλο και αυτό τον αναπαριστά με παντομίμα ή με κινήσεις και λόγια. Τα παιδιά θυμούνται τα αρχαία παιχνίδια που είδαν στο μουσείο, παίρνουν τη θέση τους κάτω από τη γη και αφηγούνται την ιστορία της αποκάλυψής τους στην ανασκαφή. Κάνουν διαλόγους για το πώς αναδύονται από το χώμα, πώς αισθάνονται που έρχονται στο φως, πώς ήταν κάτω από τη γη, πώς βρέθηκαν εκεί, πώς ήταν αρχικά και τι άλλα παιχνίδια υπήρχαν	Γλώσσα Θεατρική Αγωγή Φυσικά Μελέτη Περιβάλλοντος

	που δε σώθηκαν στο πέρασμα του χρόνου.	
3	**ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ**: Σκεφτείτε ξανά τις συνθήκες του β' αποικισμού των Ελλήνων του 8ου αιώνα π.Χ. και προσπαθήστε με παιχνίδι ρόλων να αναβιώσετε την ίδρυση μιας δικής σας αποικίας σε ένα αφιλόξενο, για διάφορους λόγους, μέρος. Συγκρίνετε τον β' αποικισμό με σημερινές ιστορίες μετανάστευσης. Προσπαθήστε να σκεφτείτε τα σημερινά αίτια μετανάστευσης των ανθρώπων. Ασχοληθείτε με τον ρατσισμό ως ένα φαινόμενο που συνδέεται με τους μετανάστες. Βρείτε δημοσιεύματα σε εφημερίδες, περιστατικά βίας και ρατσισμού κατά μεταναστών και σχολιάστε τα. Χωρίστε την τάξη σας σε 2 ομάδες: ντόπιους και οικονομικούς μετανάστες. Η κάθε ομάδα θα έχει μια συμπεριφορά απέναντι στην άλλη σε διάφορες εκφάνσεις της καθημερινότητας: εργασία, εκπαίδευση, κοινωνικές συναναστροφές κτλ. Η μια ομάδα παίρνει τον ρόλο της άλλης και στο τέλος της δράσης όλα τα παιδιά καταγράφουν και μοιράζονται τα συναισθήματά τους ως μέλη και των 2 ομάδων.	Γλώσσα Ιστορία Θεατρική Αγωγή Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή
4	**ΚΕΡΑΜΙΚΗ**: Παίξτε παιχνίδια με τον πηλό, το πιο συχνό υλικό που βρίσκεται σε μια ανασκαφή: τα παιδιά βάζουν το χέρι τους σε σακουλάκι και προσπαθούν να αναγνωρίσουν τον πηλό ανάμεσα και σε άλλα υλικά, φτιάχνουν αντικείμενα απλά με πηλό (παιχνίδια, αγγεία), τα σπάνε και τα συντηρούν-συγκολλούν με υγρή κόλλα. Ζωγραφίστε το μισό του σχήματος ενός αρχαίου παιχνιδιού, δώστε στα παιδιά να ζωγραφίσουν και να διακοσμήσουν το υπόλοιπο. Κάντε το ίδιο με ένα αρχαίο αγγείο, χωρίστε το στη μέση και δώστε να ζωγραφίσουν μια παράσταση, μισή μελανόμορφη και μισή ερυθρόμορφη. Επισκεφτείτε ένα εργαστήρι κεραμικής και δείτε τον σημερινό φούρνο. Προσπαθήστε να βρείτε πληροφορίες στο διαδίκτυο για τους παλιούς ή αρχαίους φούρνους (Ενδεικτικά δείτε για το ψήσιμο των αγγείων την ιστοσελίδα του ΝΟΗΣΙΣ http://www.tmth.edu.gr/aet/thematic_areas/p408.html).	Εικαστικά Ιστορία
5	**ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ**: Συγκεντρώστε και μάθετε να αφηγήστε μύθους που αφορούν τα Άβδηρα. Μοιράστε τους υπάρχοντες ρόλους στα παιδιά και δραματοποιήστε τους μύθους αυτούς, με απλά υφάσματα που θα διαμορφώσετε ως χιτώνες και ιμάτια (Πληροφορίες για την αρχαία ελληνική ενδυμασία π.χ. στην ιστοσελίδα του ΝΟΗΣΙΣ http://www.tmth.edu.gr/aet/thematic_areas/p135.html). Στη συνέχεια εικονογραφήστε τους και φτιάξτε ένα κόμικ, που θα μοιράσετε στους υπόλοιπους συμμαθητές του σχολείου σας.	Γλώσσα Ιστορία Εικαστικά Θεατρική αγωγή
6	**ΣΥΛΛΟΓΗ–ΕΚΘΕΣΗ:** Επιλέξτε ένα θέμα και ξεκινήστε τη δική σας συλλογή, π.χ. με αυτοκινητάκια, βότσαλα, λουλούδια, φύλλα κτλ. Τα παιδιά μαζεύουν ή φτιάχνουν τα αντικείμενα, π.χ. πήλινες κούκλες. Κατατάξτε τα αντικείμενα ανάλογα με το υλικό τους, τη χρήση τους κ.ά. Φτιάξτε μια έκθεση στο σχολείο, δώστε της τίτλο, γράψτε ετικέτες περιγραφής των εκθεμάτων, επεξηγηματικά κείμενα. Φτιάξτε προσκλήσεις και αφίσες για τα εγκαίνια της έκθεσής σας. Ακούστε όλοι μαζί και χορογραφήστε με το δικό σας τρόπο το τραγούδι «Μες στο Μουσείο» από το δίσκο «Εδώ Λιλιπούπολη!». Βάλτε μερικά αντικείμενα	Γλώσσα Ιστορία Μελέτη Περιβάλλοντος Εικαστικά

	σε ένα κουτί-μηχανή του χρόνου και σκεφτείτε/γράψτε τι μπορεί να καταλάβουν από αυτό οι αρχαιολόγοι του μέλλοντος. Φτιάξτε το δικό σας άρθρο για τη φανταστική ανακάλυψη ενός σπουδαίου αρχαίου ευρήματος.	
7	**ΕΡΕΥΝΑ:** Καλέστε κάποιον παππού ή γιαγιά, για να μιλήσει για πράγματα παλιά, πώς ήταν π.χ. τα παιχνίδια, το σχολείο. Ετοιμάστε σχετικές ερωτήσεις, μαγνητοφωνήστε τη μαρτυρία και δημιουργήστε το δικό σας αρχείο. Βρείτε και συγκρίνετε παλιές ασπρόμαυρες με νεότερες φωτογραφίες που απεικονίζουν παιχνίδια ή τον χώρο του σχολείου σας.	Γλώσσα Ιστορία Μελέτη Περιβάλλοντος
8	**ΕΠΙΣΚΕΨΗ:** Μελετήστε μαζί με τα παιδιά έναν ακόμα αρχαιολογικό χώρο ή μουσείο της περιοχής, βρείτε τα στο χάρτη κι επισκεφτείτε τα. Μπορείτε να ετοιμάσετε ερωτήσεις για τους υπεύθυνους αρχαιολόγους ή αρχαιοφύλακες, να φωτογραφίσετε, να ζωγραφίσετε το αγαπημένο σας τμήμα και να φτιάξετε για αυτό ένα παραμύθι. «Υιοθετήστε» αυτόν τον αρχαιολογικό χώρο ή μουσείο και αναλάβετε την ενημέρωση και των υπόλοιπων παιδιών του σχολείου σας για αυτά μέσα από αφίσες, φωτογραφίες, παιχνίδια. Παίξτε το παιχνίδι «αγαλματάκια» και μιμηθείτε τη στάση αγαλμάτων από το μουσείο. Με ένα ύφασμα, παραμάνες και μια ζώνη φτιάξτε και φορέστε χιτώνα, πέπλο, ιμάτιο κτλ.	Μελέτη Περιβάλλοντος Γεωγραφία Ιστορία Εικαστικά Γλώσσα Θεατρική αγωγή
9	**ΑΡΧΑΙΟΚΑΠΗΛΙΑ:** Συζητήστε και καταγράψτε τι πιστεύουν τα παιδιά ότι κάνει ένας αρχαιοκάπηλος. Βρείτε στις ιστοσελίδες εφημερίδων σχετικά άρθρα και φέρτε τα στην τάξη. Δώστε έμφαση στα αρχαία έργα που βρέθηκαν στα χέρια αρχαιοκάπηλων, προσπαθήστε να φανταστείτε και να αφηγηθείτε την ιστορία των αντικειμένων αυτών. Για να δώσετε στα παιδιά να καταλάβουν την ανεπανόρθωτη (συχνά) απώλεια της ιστορίας των αντικειμένων, όταν βρίσκονται στα χέρια αρχαιοκάπηλων και όχι σε ανασκαφή, διαβάστε τους μια ενδιαφέρουσα ιστορία και σταματήστε την απότομα σε ενδιαφέρον σημείο, πριν αυτή φτάσει στο τέλος. Ρωτήστε τα παιδιά πώς αισθάνονται που δε θα μάθουν ποτέ το τέλος και πώς φαντάζονται ότι αισθάνονται αντίστοιχα οι αρχαιολόγοι. Δείτε το σύντομο βίντεο και το σχέδιο μαθήματος από την ιστοσελίδα του Προγράμματος Witness the past http://www.witnessthepast.gr/.	Γλώσσα Θεατρική αγωγή

Παρακαλώ να μη διστάσετε να επικοινωνήσετε με την ξεναγό, για τυχόν απορίες σχετικές με την αρχαιολογία, τα Άβδηρα ή γενικότερα την εκπαιδευτική ξενάγηση (6976 478083, 25410 91973, nat.michailidou@yahoo.gr).

Ειδικά αν μετά την ξενάγηση προκύψει μια σχετική προσπάθεια από την τάξη σας (έκθεση ζωγραφικής, αντικειμένων, φωτογραφίας, κατασκευές κτλ.), θα ενδιαφερόμουν πολύ να τη δω προσωπικά!

Καλή και δημιουργική ενασχόληση!!

7. Σχέση με μαθήματα Δημοτικού Σχολείου

Η «Παραμυθο-ξενάγηση στα αρχαία Άβδηρα» μπορεί να συνδυαστεί επιτυχώς με διάφορες ενότητες και κεφάλαια διάφορων μαθημάτων από το **Πρόγραμμα Σπουδών** της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Παρακάτω ακολουθεί μια ενδεικτική και επιγραμματική λίστα με τις ενότητες ανά μάθημα και τάξη που μπορούν να ενισχυθούν μέσω της εκπαιδευτικής ξενάγησης και των διαφόρων θεμάτων που θίγονται σε αυτήν.

8.1.Α΄ Τάξη

- Γλώσσα: ο ένας ήρωας του βιβλίου ονομάζεται Ορφέας, ενότητα 5 «Όλοι στο οικόπεδο», ενότητα 10 «Αρχαίοι μύθοι»
- Εικονογραφημένο λεξικό Α΄-Β΄-Γ΄ Δημοτικού: Λήμματα: «Αρχαίος, «Ιστορία»
- Μαθηματικά: κεφ. 1 «Προσανατολισμός στο χώρο», κεφ. 20 «Τα νομίσματα μέχρι το 20», κεφ. 26 «Χάραξη γραμμών», κεφ. 36 «Κίνηση σε τετραγωνισμένο χαρτί», κεφ. 41 «Ο χρόνος», κεφ. 61 «Χαράξεις σχημάτων»
- Μελέτη Περιβάλλοντος: ενότητες «Ο άνθρωπος και ο χρόνος», «Ο τόπος που ζω», «Ο πολιτισμός μας», «Τα παιχνίδια άλλοτε και σήμερα», «Αντικείμενα από το περιβάλλον μου»
- Εικαστικά Α΄-Β΄ Δημοτικού: ενότητα Β «Ένα μικρό λαογραφικό μουσείο στην τάξη», ενότητα Γ «Χέρια γεμάτα πηλό», ενότητα Δ «Το ραντεβού των σκουπιδιών»
- Μουσική Α΄-Στ΄ Δημοτικού: «Μες στο Μουσείο», Αρχαία ελληνική μουσική
- Φυσική Αγωγή Α΄-Β΄ Δημοτικού: ενότητες «Ιστορία του αθλητισμού»

8.2.Β΄ Τάξη

- Γλώσσα: ενότητα 13 «Μες στο Μουσείο», ενότητα 14 «Με προσκαλούν και προσκαλώ», ενότητα 17 «Εφημερίδες, εφημερίδες!»
- Μαθηματικά: κεφ. 7 «Βρίσκω το μισό και το ολόκληρο», κεφ. 12 «Υπολογίζω τα ρέστα. Στην αγορά», κεφ. 16 «Γνωρίζω καλύτερα τα γεωμετρικά μοτίβα. Στο μουσείο», κεφ. 24 «Το εργαστήρι κεραμικής», κεφ. 32 «Μετρώ το χρόνο που πέρασε», κεφ. 51 «Αναγνωρίζω τις κάθετες ευθείες. Ο χάρτης της γειτονιάς»
- Μελέτη Περιβάλλοντος: ενότητα 2.8 «Από το χτες στο σήμερα», ενότητα 4.3 «Αλλαγές μέσα στο χρόνο», ενότητα 15 «Πολιτισμός»

8.3.Γ' Τάξη

- Ιστορία (Από τη μυθολογία στην Ιστορία): Ο Ηρακλής (Τα άλογα του Διομήδη), Η Αργοναυτική εκστρατεία (Ορφέας και Ευρυδίκη)

- Γλώσσα: ενότητες «Το σχολείο ταξιδεύει στο χρόνο», «Μηχανές του μέλλοντος»
- Μαθηματικά: κεφ. 8 «Μέτρηση μηκών με εκατοστά και χιλιοστά», κεφ. 49 «Μέτρηση του χρόνου», κεφ. 50 «Μέτρηση της επιφάνειας»
- Μελέτη Περιβάλλοντος: ενότητα 2-κεφ. 3 «Δημιουργήματα της φύσης και έργα του ανθρώπου», -κεφ.5 «Ο χάρτης, μια εικόνα του τόπου μας», ενότητα 7 «Ο πολιτισμός μας»
- Εικαστικά Γ-΄Δ΄ Δημοτικού: κεφ. Δ1 «Δύο διάλογοι στην αρχαία ελληνική τέχνη», κεφ. Δ2 «Βυζαντινή αγιογραφία», κεφ. Δ3 «Συντροφιά με ένα άλογο στα μονοπάτια της τέχνης»
- Μουσική Γ-΄Δ΄ Δημοτικού: κεφ. 14 «Ένα παραμύθι γίνεται τραγούδι», κεφ. 22 «Γνωρίζοντας τα ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα»
- Φυσική Αγωγή Γ-΄Δ΄ Δημοτικού: «Ο αθλητισμός και οι αγώνες στην Ελλάδα», «Η μπάλα», «Ο χορός στην αρχαία Ελλάδα»

8.4.Δ΄Τάξη

- Ιστορία (Στα αρχαία χρόνια): κεφ. 5 «Νέες αποικίες των Ελλήνων», κεφ. 22 «Η καθημερινή ζωή και η εκπαίδευση των Αθηναίων», κεφ. 41α «Μια παράσταση αρχαίου θεάτρου», κεφ. 42 «Μια μέρα στην αρχαία ...», κεφ. 40 «Η υποταγή του ελληνικού κόσμου», κεφ. 43 «Η ιστορία του τόπου μου»
- Γλώσσα: ενότητα 1 «Ένα ακόμα σκαλί», ενότητα 9 «Η παράσταση αρχίζει», ενότητα 16 «Ταξίδια στην Ελλάδα»
- Ορθογραφικό-ερμηνευτικό λεξικό (Δ΄, Ε΄, ΣΤ΄ Δημοτικού): Λήμματα: «Ανασκαφή», «Μετανάστευση»
- Μαθηματικά: κεφ. 7 «Αξιολογώ και οργανώνω πληροφορίες», κεφ. 16 «Νομίσματα και δεκαδικοί αριθμοί», κεφ. 17 «Μετρώ και εκφράζω το μήκος», κεφ. 43 «Αντίστροφα προβλήματα. Αρχαιολογικοί χώροι της Ελλάδας», κεφ. 47 «Γνωρίζω τους αριθμούς ως το 1.000.000. Προϊστορικά ευρήματα στον ελλαδικό χώρο», κεφ. 51 «Μετρώ το χρόνο. Γενεαλογικό δέντρο»
- Μελέτη Περιβάλλοντος: ενότητα 1 «Ελλάδα – Η χώρα μας», ενότητα 2 «Ο πολιτισμός των Ελλήνων και των άλλων λαών»

8.5.Ε΄Τάξη

- Ιστορία (Στα Βυζαντινά χρόνια): κεφ. Α «Οι Έλληνες και οι Ρωμαίοι» (Όλοι οι δρόμοι οδηγούν στη Ρώμη - Εγνατία οδός)
- Γλώσσα: ενότητα 1 «Ο φίλος μας το περιβάλλον», ενότητα 10 «Μυστήρια – επιστημονική φαντασία» (Χαμένοι πολιτισμοί, Η μηχανή του χρόνου), ενότητα 11 «Παιχνίδια, παιχνίδια, παιχνίδια», ενότητα 13 «Κατασκευές»
- Ανθολόγιο (Ε'-Στ΄Δημοτικού): ενότητα Β «Της ξενιτιάς, δημοτικό τραγούδι», ενότητα Η «Διδώ Σωτηρίου, Οι πρόσφυγες»
- Μαθηματικά: ενότητα 8 «Αξιολόγηση πληροφοριών σε ένα πρόβλημα»

- Γεωγραφία: ενότητα Α «Οι χάρτες. Ένα εργαλείο για τη μελέτη του κόσμου», ενότητα Β «Αλλαγές στην επιφάνεια της γης», κεφ. 28 «Οι Έλληνες: ένας λαός με μεγάλη και συνεχή ιστορία», κεφ. 29 «Ο πληθυσμός της Ελλάδας», κεφ. 47 «Το ελληνικό στοιχείο στις αρχαίες ελληνικές εστίες», ενότητα Δ «Ελληνισμός εκτός συνόρων»
- Κοινωνική και πολιτική αγωγή: ενότητα Α κεφ. 2 «Τα ονόματα είναι κάτι περισσότερο από λέξεις...»
- Φυσικά: ενότητα «Υλικά σώματα»
- Εικαστικά Ε'-Στ΄ Δημοτικού: ενότητα Α κεφ. 5 «Πηλός», ενότητα Γ κεφ. 4 «Μακέτα-Αρχιτέκτονας-Μακετίστας», ενότητα Δ κεφ. 6 «Μουσείο»
- Θεατρική αγωγή Ε΄-Στ΄ Δημοτικού: Ζώνη 2 «Σώμα και έκφραση» (αντικείμενα), Ζώνη 4 «Η ομάδα» (τσιγγάνοι), Ζώνη 5 «Ο χώρος» (αρχαίο, σύγχρονο θέατρο), Ζώνη 6 «Το αντικείμενο»
- Μουσική: κεφ. 9 «Ας κρατήσουμε το ρυθμό», κεφ. 13 «Συνήχηση παρακαλώ!», κεφ. 23 «Οι μουσικές του κόσμου»
- Θρησκευτικά: κεφ. Ε, 5.2. «Αγώνες για τη δικαιοσύνη»

8.6.Στ΄Τάξη

- Ιστορία (Στα νεότερα χρόνια): ενότητα Β κεφ. 2 «Οι συνθήκες ζωής των υπόδουλων», κεφ. 6 «Οι Έλληνες των παροικιών και των Παραδουνάβιων Ηγεμονιών», κεφ. 10 «Οι αγώνες των Σουλιωτών», ενότητα Δ κεφ. 4 «Η Ελλάδα στα τέλη του 19ου αιώνα», κεφ. 5 «Η Θράκη, η Μικρά Ασία και ο Πόντος, ακμαία ελληνικά κέντρα», ενότητα Ε κεφ. 4 «Ο Α' Παγκόσμιος πόλεμος και η Ελλάδα», κεφ. 5 «Η Μικρασιατική Εκστρατεία και η Καταστροφή», κεφ. 10 «Η μεταπολεμική ανασυγκρότηση της Ελλάδας (1950 - 1974)»
- Γλώσσα: ενότητα 2 «Κατοικία», ενότητα 6 «Η ζωή σε άλλους τόπους», ενότητα 13 «Τρόποι ζωής και επαγγέλματα», ενότητα 16 «Μουσεία»
- Μαθηματικά: ενότητα 4 «Συλλογή και επεξεργασία δεδομένων»
- Γεωγραφία: κεφ. 16 «Οι φυσικές καταστροφές και οι συνέπειες στη ζωή του ανθρώπου», κεφ. 17 «Οι ανθρώπινες δραστηριότητες ως παράγοντας μεταβολών στην επιφάνεια της Γης», κεφ. 31 «Αξιοθέατα, μνημεία και ιστορική συνέχεια των λαών της Ευρώπης», κεφ. 45 «Τα κράτη και οι κάτοικοι της Ωκεανίας»
- Κοινωνική και πολιτική αγωγή: ενότητα 1Β κεφ. 2 «Ένα σχολείο για όλους», ενότητα 1Γ κεφ. 2 «Άλλα θρησκεύματα στην Ελλάδα»
- Θρησκευτικά: κεφ. 29 «Γνωριμία με τους Ορθοδόξους άλλων χωρών»
- Μουσική: κεφ. 9 «Η ελληνική μουσική στους αιώνες», κεφ. 13 «Η μουσική μας ενώνει»

8. Αξιολόγηση

Επειδή πάντα υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης και καλύτερης προσαρμογής της κάθε εκπαιδευτικής ξενάγησης στις ανάγκες και επιθυμίες των συμμετεχόντων, παρακαλώ να αφιερώσετε **10 λεπτά** μετά από τη χρήση του Φακέλου για τη συμπλήρωση ενός **ερωτηματολογίου διαδικτυακά.**

Εναλλακτικά επικοινωνήστε μαζί μου (6976 478073 ή nat.michailidou@yahoo.gr), για να σας στείλω το ερωτηματολόγιο σε έντυπη μορφή. Ούτως ή άλλως, η **συμβολή** σας είναι **πολύτιμη** εξαιτίας της διαφορετικής σας θεωρητικής κατάρτισης καθώς και της πρακτικής εμπειρίας σας με τα παιδιά σε καθημερινό επίπεδο.

Όσοι συμμετείχατε στην «**Παραμυθο-ξενάγηση στα αρχαία Άβδηρα»**, παρακαλώ συμπληρώστε το ερωτηματολόγιο:

https://docs.google.com/forms/d/1Ept8-BpyOggbYLfr56skoIPbnNyIJts3x_IoBfxdPWo/viewform

Στείλτε στην παραπάνω διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και τα στοιχεία σας,

αν επιθυμείτε να ενημερώνεστε για άλλες παρόμοιες δράσεις, εκδηλώσεις

και εκπαιδευτικά προγράμματα.

Ονοματεπώνυμο
Σχολείο
Τηλ. και email σχολείου
Τηλ. και email εκπαιδευτικού

9. Ενδεικτική βιβλιογραφία

10.1. Αρχαιολογία

Bahn, P. (2007). *Αρχαιολογία. Όλα όσα πρέπει να γνωρίζετε*. Ελληνικά Γράμματα.

Hodder, I. (2010). *Διαβάζοντας το παρελθόν. Τρέχουσες ερμηνευτικές προσεγγίσεις στην αρχαιολογία.* Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου.

Renfrew, C. & Bahn, P. (2001). *Αρχαιολογία. Θεωρίες, μεθοδολογία και πρακτικές εφαρμογές*. Καρδαμίτσα.

Βαλαβάνης, Π. (επιμ.) (2007). *Μεγάλες στιγμές της ελληνικής αρχαιολογίας*. Καπόν.

Κωτσάκης, Κ. (1986). *Σύγχρονη αρχαιολογία: ρεύματα και κατευθύνσεις.* Αρχαιολογία και Τέχνες, 20, 52-58 www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/426.pdf 1/10/2011

Συλλογικό έργο (2004). *Αρχαιολογία*. *Οδηγός στο παρελθόν και τους θησαυρούς του κόσμου.* Καπόν.

Χουρμουζιάδης, Γ. Δ. (2006). *Ανασκαφής εγκόλπιον*. Καπόν.

10.2. Αρχαία Άβδηρα

Βεληγιάννη-Τερζή, Χρ. (1997). Τέως και Άβδηρα, στο Δ. Τριαντάφυλλος – Δ. Τερζοπούλου (επιμ.), *Αρχαία Θράκη, Αρχαϊκοί, κλασικοί, ελληνιστικοί, ρωμαϊκοί χρόνοι*, Πρακτικά 2ου Διεθνούς Συμποσίου Θρακικών Σπουδών, Κομοτηνή 20-27 Σεπτεμβρίου 1992, τ. 2, 691-706.

Βιγγοπούλου, Ι. & Πάντσογλου, Χ. (2000). Θράκη. Φύση και Πολιτισμός. *Επτά Ημέρες της Καθημερινής*, 25/6/2000, 12-13 http://wwk.kathimerini.gr/kath/7days/2000/06/25062000.pdf 6/10/2011

Ιωακειμίδου, Ε., Καλλιντζή, Κ., Μάλαμα, Β., Μίζα, Μ., Σαραντίδου, Μ. και Χρυσάφη, Μ. (2008). Ανάπλαση - ανάδειξη αρχαιολογικού χώρου Αβδήρων, *Αρχαιολογικό Έργο στη Μακεδονία και στη Θράκη,* 20, 2006, Θεσσαλονίκη, 9-20.

Καλλιντζή, Ντ. (1997). Έθιμα ταφής στα Αρχαία Άβδηρα. Ταφικές πρακτικές και εθιμικές πράξεις από τα μέσα του 6ου ως τα μέσα του 3ου αι. π.Χ., στο Δ. Τριαντάφυλλος – Δ. Τερζοπούλου (επιμ.), *Αρχαία Θράκη, Αρχαϊκοί, κλασικοί, ελληνιστικοί, ρωμαϊκοί χρόνοι,* Πρακτικά 2ου Διεθνούς Συμποσίου Θρακικών Σπουδών, Κομοτηνή 20-27 Σεπτεμβρίου 1992, τ. 2, 807-839.

Καλλιντζή, Ντ., Τερζοπούλου, Δ., Ζήκος, Ν. και Δαδάκη, Στ. (2001). *Άβδηρα-Πολύστυλον. Αρχαιολογικός οδηγός.* Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης.

Καλλιντζή, Κ. (2012). *Άβδηρα*. Κόμβος ΥΠΠΟΑ «Οδυσσέας» http://odysseus.culture.gr/h/3/gh351.jsp?obj_id=2359

Καλλιντζή, Κ. (2012). *Αρχαιολογικό Μουσείο Αβδήρων*. Κόμβος ΥΠΠΟΑ «Οδυσσέας» http://odysseus.culture.gr/h/1/gh151.jsp?obj_id=3391

Καλλιντζή, Κ. (2013). *Αρχαιολογικό Μουσείο Αβδήρων.* ΤΑΠΑ.

Μπακιρτζής, Χ. & Τριαντάφυλλος, Δ. (2001). *Θράκη*. ΠΙΟΠ, 35-41.

Σκαρλατίδου, Ε. (1984). Ο ελληνικός αποικισμός στην αιγαιακή Θράκη, στο *Αρχαιολογία και Τέχνες*, 13, 50-58 http://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/06/13-7.pdf 6/10/2011

Σκαρλατίδου, Ε. (1984). Επισκόπηση της Ιστορίας των Αβδήρων με βάση τις φιλολογικές πηγές και τα αρχαιολογικά δεδομένα, *Θρακική Επετηρίδα,* 5, 147-161.

Σκαρλατίδου, Ε. (1992). Αρχαία σπίτια στα Άβδηρα, *Θρακικά Χρονικά,* 46, 15-28.

Τριαντάφυλλος, Δ. (1994). Αρχαία Θράκη, στο *Θράκη,* Γ.Γ. Περιφέρειας Αν.Μακεδονίας-Θράκης, 55-63.

Τριαντάφυλλος, Δ. (1984). Άβδηρα: ιστορικά στοιχεία, στο *Αρχαιολογία και Τέχνες*, 13, 27-34 http://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/06/13-4.pdf 6/10/2011

10.2.1. Εκπαιδευτικά προγράμματα για τα αρχαία Άβδηρα

Καλλιντζή, Κ. (1999). *Έλα να σου δείξω τα Άβδηρα (βιβλίο για τον μαθητή)*. Πρόγραμμα «Μελίνα», ΙΘ' ΕΠΚΑ, Αθήνα.

Καλλιντζή, Κ. (1999). *Αρχαία Άβδηρα, η πόλη και οι κάτοικοί της (βιβλίο για το δάσκαλο).* Πρόγραμμα «Μελίνα», ΙΘ' ΕΠΚΑ, Αθήνα.

Ξανθοπούλου, Κ. (2001). *Μια μέρα στο Αρχαιολογικό Μουσείο Αβδήρων: Μεγαλώνοντας στα αρχαία Άβδηρα.* ΙΘ' ΕΠΚΑ.

Ξανθοπούλου, Κ. (2001). *Μια μέρα στο Αρχαιολογικό Μουσείο Αβδήρων: Ερμαγόρας*. ΙΘ' ΕΠΚΑ.

Ξανθοπούλου, Κ. (2001). *Μια μέρα στο Αρχαιολογικό Μουσείο Κομοτηνής: Κουκλάκια... Παιχνιδάκια... Πραγματάκια...* ΙΘ' ΕΠΚΑ.

10.3. Αρχαιολογία και Αρχαιολογικά Μουσεία για Παιδιά

Barnes, T. (2005). *Αρχαιολογία. Διαβάζοντας το παρελθόν και αγγίζοντας το μέλλον*. Σαββάλας.

Dieulafait, F. (2002). *Το βιβλίο της αρχαιολογίας. Οδηγός των εξερευνητών του χρόνου*. Ερευνητές.

McIntosh, J. (1997). *Αρχαιολογία. Ανακαλύψτε τον εκπληκτικό κόσμο της αρχαιολογίας*. Ερευνητές.

Wood, S. (2004). *Ταξίδι στο χρόνο. Μια συναρπαστική εξερεύνηση της ζωής πάνω στον πλανήτη*. Ερευνητές.

Βαλαβάνης, Π. (2006). *Ο λόφος με τα κρυμμένα μυστικά. Το χρονικό μιας φανταστικής ανασκαφής*. Ακρίτας.

Γαλανίδου, Ν. και Dommasnes, L. H. (επιμ.) (2012). *Μιλώντας στα παιδιά για το παρελθόν. Μια διεπιστημονική προσέγγιση.* Καλειδοσκόπιο.

Μπουλώτης, Χρ. (1999). *Το άγαλμα που κρύωνε.* Πατάκης.

Μυρογιάννη, Ε. (2002). *10 μικροί διάλογοι για ένα μουσείο.* Καλειδοσκόπιο.

Νάκου, Ε. (2003). *Ταξίδια στα αρχαία χρόνια*. Κέδρος.

Ντεκάστρο, Μ. (1994). *Αρχαιολογία. Ένα ταξίδι στο παρελθόν: Οδηγός για παιδιά*. Κέδρος.

Ντεκάστρο, Μ. (2007). *Στο μουσείο.* Παπαδόπουλος.

Ντεκάστρο, Μ. & Βαλαβάνης, Π. (2004). *Μικρές ιστορίες του Μουσείου.* Κάστωρ.

Πίνη, Ε. (2010). *Μικροί επισκέπτες στο Μουσείο της Ακρόπολης.* Παπαδόπουλος.

Πίνη, Ε. (2010). *Πάμε στο Μουσείο της Ακρόπολης;* Παπαδόπουλος.

Φωκά, Ι. & Βαλαβάνης, Π. (1990). *Τα αγγεία και ο κόσμος τους.* Κέδρος.

- Περιοδικό *Αρχαιολογία και Τέχνες* www.arxaiologia.gr Στήλη «Εκπαιδευτικές σελίδες».

10.4. Αρχαιολογία και Σχολείο

Κασβίκης, Κ. & Κουνελάκης, Κ. (2000). *Από την αρχαιολογική ανασκαφή στο Μουσείο της τάξης.* Αρχαιολογία και Τέχνες, 77, 54-58 http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/77_54-58.pdf 1/10/2011

Κασβίκης, Κ., Νικονάνου, Κ. & Φουρλίγκα, Ε. (2002). *Εκπαιδευτικά προγράμματα αρχαιολογίας στην Ελλάδα.* Αρχαιολογία και Τέχνες, 85, 102-113 http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/85_103-113.pdf 1/10/2011

Συλλογικό έργο (2001). *Παιδεία και αρχαιολογία. Εκπαιδευτικά προγράμματα του ΥΠΠΟ*. Πρακτικά ημερίδας, 13 Μαΐου 1998. ΥΠΠΟ, ΤΑΠ.

Φουρλίγκα, Ε., Γαβριηλίδου, Ι. & Βεροπουλίδου, Ρ. (2004). *Ανακαλύπτοντας το παρελθόν. Βιβλίο για τον εκπαιδευτικό.* Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού http://www.mbp.gr/edu/images/stories/paper/Anakalyptontas.pdf 6/10/2011

Φουρλίγκα, Ε., Γαβριηλίδου, Ι. & Βεροπουλίδου, Ρ. (2004). *Παίζουμε ανασκαφή; Βιβλίο για τον εκπαιδευτικό*. ΥΠΠΟ, Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού www.mbp.gr/edu/images/stories/paper/PaizoumeAnaskafi.pdf 4/10/2011

Φουρλίγκα, Ε., Νικονάνου, Κ., Κασβίκης, Κ. & Γαβριηλίδου, Ι. (2002). *Μουσειακή εκπαίδευση και αρχαιολογία*. Αρχαιολογία και Τέχνες, 85, 113-122 http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/85_113-122.pdf 1/10/2011

Hawkins, N. (1991). *Classroom archaeology: Including archaeology in existing curricula, an example from Louisiana.* In Smith, G.S. & Ehrenhard, J.E. (eds.) "Protecting the past" http://www.nps.gov/seac/protecting/word/4h-hawkins.doc 1/10/2011

Smithsonian Institution (1995). *Decoding the past: The work of Archaeologists*. Art to Zoo http://www.smithsonianeducation.org/images/educators/lesson_plan/decoding_the_past/DecodingThePast.pdf 1/10/2011

Σημείωση: Τα περισσότερα από τα βιβλία για τα αρχαία Άβδηρα υπάρχουν διαθέσιμα στη Δημοτική Βιβλιοθήκη Ξάνθης ή στη βιβλιοθήκη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ξάνθης.